
Kellendonks boekenstellige werd als het ware opnieuw geboren in de *BNPP*. De thans complete bibliografie is in feite een acht delen tellende periodiekenstellige, waarbij het negende en tiende deel de roosters en trappen bevatten die het geheel toegankelijk maken. Echter – dankzij de beschrijvende letter – is er voor de *BNPP* geen enorm magazijn nodig, maar staat zij op de boekenplank als een schrijn waarin twee eeuwen protestants kerkelijk leven – en dat dan in de breedste, Kuyperiaanse zin van het woord – als een kostbaar relikwie voor de gebruiker bewaard worden.

Rasker roomde af

Aan het einde van hun speurtocht naar protestantse periodieken kwamen de *BNPP*-medewerkers na een aantal schrappingen en toevoegingen op een totaal van 4.520 ooit verschenen titels. Daarvan hebben zij er rond 3.200 aan de hand van autopsie beschreven.² Wie de moeite neemt een aantal jaargangen van zeg eens tien willekeurig gekozen periodieken uit deze enorme verzameling door te bladeren en hier en daar te lezen, is voorgoed genezen van de gedachte dat de protestantse kerkgeschiedenis van de negentiende en twintigste eeuw zo ongeveer samen zou vallen met hetgeen het veel aangehaalde handboek van A.J. Rasker *De Nederlandse Hervormde Kerk vanaf 1795* daarover geeft. Handboeken, ook de nadien verschenen moderne handboeken Nederlandse kerkgeschiedenis die een ruimer tijdsspanne omvatten, laten slechts het topje van de spreekwoordelijke ijsberg zien. Wie bijvoorbeeld een aantal jaargangen van een weekblad als de *Kerkelijke Courant* (1852-1916) doorneemt, bemerkt pas goed hoezeer een op zichzelf verdienstelijk boek als dat van Rasker de kerkgeschiedenis als het ware heeft afgeroomd. Dat kan niet anders als je zoals hij zoveel plaats inruimt voor theologische ontwikkelingen en de personen die de daarbij behorende dogmatische systemen ontwikkelden. Jarenlange strijd met de overheid over het heersende onderwijsstelsel, de opbrengst van kosterijgoederen, de armenzorg en de controle op het beheer van de kerkelijke goederen, dan wel ruzies met leden van adel of patriciaat over de keuze van een predikant, de sloop van vervallen middeleeuwse kerken in ontvolkte dorpskernen, feestelijke vieringen van de inwijding van een eerste orgel of van nieuwe kerkgebouwen in opkomende ontwikkelingsgebieden, de emancipatie van protestantse (godsdienst)onderwijzers/-essen en evangelisten, het ontstaan van protestants-christelijke kerkelijke en politieke richtingen, van een naar kerkelijke richtingen verdeeld zendingsthuisfront, van landelijke organisaties op maatschappelijk gebied, protestants-christelijke pers, orthodox- dan wel vrijzinnig-protestantse uitgeverijen met bijbehorende fondsen en advertentiemethoden – je las er en je leest er in de academische

² Onder de in totaal 3.209 nummers bevinden zich enkele herbeschrijvingen van titels.